

Biuletenio tematika ir tema

Klimato kaita

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Strateginis klaidinimas ir „žalasis smegenų plovimas“: teisinis reguliavimas ir globalios tendencijos

Esminiai žodžiai

Klimato kaita, ekologinis manipuliavimas, komunikacija, reguliavimas, Europos žalasis kursas, Europos Sąjunga, direktyvos, reglamentai, tvarumo atskaitomybė

Serija ir registracijos numeris

S-2026-3

Leidimo data

2026-04-14

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

Analitinė apžvalga Kita

Šaltiniai: kategorijos

- Teisės aktai Politinė komunikacija
- Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
- Žiniasklaidos turinys Socialinių tinklų turinys
- Statistiniai duomenys Mokslo darbai
- Metainformaciniai produktai
- Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2021 01 01 -
2026 03 26

Šaltiniai: kalbos

- Lietuvių k. Lenkų k.
- Anglų k. Kitos ES kalbos
- Rusų k. Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2026). *Strateginis klaidinimas ir „žalasis smegenų plovimas“: teisinis reguliavimas ir globalios tendencijos* (S-2026-3). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Apžvalgoje nagrinėjami pokyčiai, susiję su griežtejančiu reguliavimu, nukreiptu prieš „žaliąjį smegenų plovimą“ ir sistemingą visuomenės klaidinimą pasaulio, ES ir Lietuvos mastu.

1. Įžanga

Šiuolaikinių globalių krizių kontekste klimato kaitos klausimas transformavosi iš mokslinės problemos į daugiasluksnį informacinio karo bei teisinių kolizijų objektą. Pastarojo dešimtmečio tendencijos rodo, kad tiesioginį klimato kaitos neigimą (angl. *climate denial*) pakeitė subtilesnė ir pavojingesnė strateginio klaidinimo forma - „žalasis smegenų plovimas“ (angl. *greenwashing*).¹ Tai sisteminis procesas, kurio metu korporatyvinės struktūros ir politinės institucijos, pasitelkdamos selektyvų duomenų interpretavimą

¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija. (2023). Žalasis smegenų plovimas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/zaliasis-smegenu-plovimas/>

Wang, Y., Wang, J., Wang, J., Liu, J. (2023). Climate change denial in the United States: An analysis of public opinion. Prieiga per internetą: <https://www.nature.com/articles/s41598-021-01714-4>

A beginner's guide to greenwash and four ways to avoid falling for it. (2024 m. lapkričio 11 d.). Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/a-beginners-guide-to-greenwash-and-four-ways-to-avoid-falling-for-it-241585>

Anti-environmentalism is on the rise, but it's full of contradictions. (2025 m. gegužės 15 d.). Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/anti-environmentalism-is-on-the-rise-but-its-full-of-contradictions-256911>

bei terminologines manipuliacijas, siekia išsaugoti *status quo* iškastinio kuro gavybos ir vartojimo grandinėse.²

Šio darbo objektas – priešprieša tarp dviejų polių: griežtėjančio teisinio reguliavimo, kuriuo siekiama standartizuoti aplinkosaugos teiginių patikrą (ypač Europos Sąjungos (ES) teisės aktų lygmeniu), ir sistemingo visuomenės klaidinimo, įgalinto informacinės asimetrijos. Aprėpiamas 2021–2026 m. laikotarpis, pasižymėjęs ženkliais naratyvų posūkiomis – nuo korporacijų infiltracijos į tarptautines klimato derybas (2023-ųjų, 2024-ųjų ir 2025-ųjų metų COP konferencijų pavyzdžiai) iki Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) federalinių institucijų pastangų paveikti mokslinį konsensusą naikinant teisinį „grėsmės nustatymo“ (angl. *endangerment finding*) pagrindą.³

Apžvalgos tikslas – dekonstruoti strateginio klaidinimo mechanizmus, identifikuoti pagrindinius taksonominius elementus, naudojamus politinėje bei komercinėje erdvėje, ir įvertinti teisinės sistemos pajėgumą apsaugoti viešąjį interesą nuo informacinės taršos. Darbe daroma prielaida, kad, nesant griežtos teisinės atsakomybės ir skaidrios duomenų stebėsenos, „žaliojo smegenų plovimo“ procesai ne tik ardo visuomenės pasitikėjimą tvarios plėtros tikslais, bet ir kuria progreso iliuziją, faktiškai stabdančią būtinas sistemines transformacijas.

² Greenpeace European Unit. (2022 m. rugsėjo 21 d.). Harvard investigation reveals social media as the new frontier of climate deception and delay. Prieiga per internetą: <https://www.greenpeace.org/eu-unit/issues/climate-energy/46388/harvard-investigation-social-media-new-frontier-climate-deception>

³ US repeals key 'endangerment finding' that climate change is a danger. (2026 m. vasario 13 d.). Prieiga per internetą: <https://www.nature.com/articles/d41586-026-00455-6>

Metha, A. (2025 m. lapkričio 27 d.). COP30 big pledges on renewables, industry ambition falters on ending fossil fuels. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/cop-30-big-pledges-renewables-industry-ambition-falters-ending-fossil-fuels-ecmii-2025-11-27>

Europos Parlamentas. (2025 m. spalio 23 d.). 2025 m. JT klimato kaitos konferencija Belene (Brazilija) (COP30). Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2025-0254_LT.pdf

Barauskas, J. (2025 m. liepos 30 d.). Donaldas Trumpas įsakė pradėti istorinio masto JAV mokslinių tyrimų ir duomenų naikinimą: kas vyksta? Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/mokslas/mokslas/donaldas-trumpas-isake-pradeti-istorinio-masto-jav-moksliniu-tyrimu-ir-duomenu-naikinima-kas-vyksta-120130908>

JAV siekia panaikinti tyrėjų išvadą, kuriomis grindžiamos kovos su klimato kaita taisyklės. (2026 m. liepos 30 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/2628147/jav-siekia-panaikinti-tyeju-ivadas-kuriomis-grindziamos-kovos-su-klimato-kaita-taisykles>

Trump reports distort science to justify rollback of key climate protections, experts warn. (2025 m. rugpjūčio 27 d.). Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/green/2025/08/27/trump-reports-distort-science-to-justify-rollback-of-key-climate-protections-experts-warn>

Iš JAV valdžios tinklalapių dingo svarbi mokslinė informacija: kas vyksta? (2025 m. liepos 2 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/mokslas/mokslas/is-jav-valdzios-tinklapiu-dingo-svarbi-moksline-informacija-kas-vyksta-120122649>

Trumpo pavaduotojai ragina Europą nustoti nerimauti dėl klimato kaitos. (2025 m. rugsėjo 17 d.). Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/mokslas-it/trumpo-pavaduotojai-ragina-europa-nustoti-nerimauti-del-klimato-kaitos-1290-2525666>

'We look ridiculous': US government website removes fossil fuels as cause of global warming. (2025 m. gruodžio 10 d.). Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/2025/12/10/we-look-ridiculous-us-government-website-removes-fossil-fuels-as-cause-of-global-warming>

Trumpas ketina panaikinti svarbią mokslinę išvadą. (2026 m. vasario 12 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/naujienos/uzsienyje/trumpas-ketina-panaikinti-svarbia-moksline-ivada-120210917>

One of the most damaging decisions in modern history: Trump EPA to repeal key climate finding. (2026 m. vasario 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/2026/02/11/one-of-the-most-damaging-decisions-in-modern-history-trump-epa-to-repeal-key-climate-finding>

JAV lyderis ketvirtadienį panaikins išvadą, kuriomis grindžiamos kovos su klimato kaita taisyklės. (2026 m. vasario 11 d.). Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/jav-lyderisketvirtadieni-panaikins-ivadas-kuriomis-grindziamos-kovos-su-klimato-kaita-taisykles-57-2619356>

Trump's EPA decides climate change doesn't endanger public health – the evidence says otherwise. (2026 m. kovo 2 d.). Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/trumps-epa-decides-climate-change-doesnt-endanger-public-health-the-evidence-says-otherwise-275619>

Amerikoje klimato kaita oficialiai „panaikinta“. (2026 m. vasario 16 d.). Prieiga per internetą: <https://ukininkopatarejas.lt/naujienos/amerikoje-klimato-kaita-oficialiai-panaikinta/>

Trumpui panaikinus mokslinį sutarimą dėl klimato kaitos, aplinkosaugininkai grasina teismu. (2026 m. vasario 13 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/mokslas-ir-it/11/2838301/trumpui-panaikinus-mokslini-sutarima-del-klimato-kaitos-aplinkosaugininkai-grasina-teismu>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

2. Globalus lūžis: nuo deklaratyvių „žaliųjų pažadų“ prie teisinio audito

2021–2026 m. laikotarpis žymi klimato kaitos diskurso transformaciją, kai emocinį vertybinį naratyvą ėmė keisti technokratinis teisinis mechanizmas. Jei 2021 m. Škotijoje vykusiame Glazgo klimato viršūnių susitikime COP26 dominuojanti kategorija buvo „ambicija“ ir ilgalaikiai įsipareigojimai pasiekti poveikio klimatui neutralumą arba nulines CO2 emisijas (angl. *net zero*), tai **2026 m. diskursas fokusuojamas į įrodomą teiginių apie tvarumą vertę ir aplinkosauginių priemonių įgyvendinimo bei realaus efektyvumo atsekamumą. Šį pokytį lemia didėjanti praraja tarp korporacijų retorikos ir faktinių emisijų rodiklių**, privertusi tarptautines institucijas diegti sistemines kontrolės priemones.⁴

Ekologinis manipuliavimas, vadinamas „žaliuoju smegenų plovimu“, iš etinės problemos peraugo į teisinį nusižengimą. Jungtinių Tautų (JT) ir Europos Sąjungos lygmenimis **oficialiai pripažinta, kad klaidinanti ekologinė komunikacija nėra tik rinkodaros hiperbolizacija, o strateginio klaidinimo forma**, daranti tiesioginę žalą visuomenei ir lėtinanti būtinąją energetinę transformaciją.⁵

2025–2026 m. stebimas strateginio klaidinimo bylų aukščiausios instancijos teismuose skaičiaus augimas. Pavyzdžiui, JAV teismų procesai prieš energetikos korporacijas rodo, kad juridinis diskursas pasislinko nuo „nuomonės laisvės“ gynimo prie griežtos atsakomybės už vartotojų klaidinimą.⁶

Jurisprudencijos raida integruojant žmogaus teises į klimato kaitos reguliavimo mechanizmus nagrinėta LNB analitinėje apžvalgoje Žmogaus teisės ir klimato kaita: jurisprudencijos aspektai (S-2025-9).

⁴ Carbon Brief. (2021 m. lapkričio 15 d.). Glasgow Climate Pact: the key outcomes and why they fall short. Prieiga per internetą:

<https://www.carbonbrief.org/cop26-key-outcomes/>

Lynas, M. (2021 m. lapkričio 19 d.). Climate change denial 2.0 was on full display at COP26, but there was also pushback. Prieiga per internetą: <https://allianceforscience.org/blog/2021/11/climate-change-denial-2-0-was-on-full-display-at-cop26-but-there-was-also-pushback>
Skeptiškas aplinkosaugininkas daužo mitus apie pagalbos politiką ir kovą su klimato kaita. (2025 m. balandžio 3 d.). Prieiga per internetą: <https://www.alfa.lt/aktualijos/politika/skeptiskas-aplinkosaugininkas-dauzo-mitus-apie-pagalbos-politika-ir-kova-su-klimato-kaita/351609/>
Cloke, J., Robinson, Z. (2024 m. lapkričio 13 d.). Thousands of corporate lobbyists are at the UN climate summit in Baku - but what exactly is lobbying and how does it work? Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/thousands-of-corporate-lobbyists-are-at-the-un-climate-summit-in-baku-but-what-exactly-is-lobbying-and-how-does-it-work-242639>

⁵ Europos Parlamentas. (2024 m. kovo 21 d.). Stopping greenwashing: how the EU regulates green claims. Prieiga per internetą:

<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240111STO16722/stopping-greenwashing-how-the-eu-regulates-green-claims>

BNS inf. (2025 m. lapkričio 14 d.). Seime pirmyn stumiasi iniciatyva saugoti vartotojus nuo „žaliojo smegenų plovimo“. Prieiga per internetą:

<https://jp.lt/seime-pirmyn-stumiasi-iniciatyva-saugoti-vartotojus-nuo-zaliojo-smegenu-plovimo/>

MIT Sloan Management Review. (2025 m. rugpjūčio 26 d.). How the EU's Taxonomy combats greenwashing. Prieiga per internetą:

<https://sloanreview.mit.edu/article/how-the-eus-taxonomy-combats-greenwashing/>

Hornsey, M., Fielding, K. (2025 m. balandžio 30 d.). People with neoliberal views are less likely to support climate-friendly policies - new research. Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/people-with-neoliberal-views-are-less-likely-to-support-climate-friendly-policies-new-research-253478>

Mac Ginty, R., Richmond, O. (2024 m. spalio 4 d.). The UK's £22 billion bet on carbon capture will lock in fossil fuels for decades. Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/the-uks-22-billion-bet-on-carbon-capture-will-lock-in-fossil-fuels-for-decades-240507>

15min. (2025 m. spalio 22 d.). JT vadovas ragina kovoti su dezinformacija klimato kaitos tema. Prieiga per internetą:

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/jt-vadovas-ragina-kovoti-su-dezinformacija-klimato-kaitos-tema-57-2549004>

Verslo žinios. (2025 m. gruodžio 4 d.). Žaliojo smegenų plovimas: verslas tikisi, kad apynasris reklamai paveiks ir žaliuosius pirkimus. Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/mano-verslas/2025/12/04/zaliojo-smegenu-plovimas-verslas-tikisi-kad-apynasris-reklamai-paveiks-ir-zaliuosius-pirkimus-576395>

Aplinkosaugos grupės padavė JAV administraciją į teismą dėl panaikintų klimato taisyklių. (2026 m. vasario 18 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2843406/aplinkosaugos-grupes-padave-jav-administracija-i-teisma-del-panaikintu-klimato-taisykliu>

European Union Taxonomy—Can it be an effective instrument. (2020). Prieiga per internetą:

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/zpuam/article/download/46894/42162/128285>

⁶ Euronews. (2026 m. vasario 24 d.). US Supreme Court to hear from oil and gas companies trying to block climate change lawsuit. Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/2026/02/24/us-supreme-court-to-hear-from-oil-and-gas-companies-trying-to-block-climate-change-lawsuit>

ES teisės aktai, pvz., ES Taksonomijos reglamentas (angl. *EU Taxonomy Regulation*) ir dar nepatvirtintos Ekologiškumo teiginių direktyvos (angl. *Green Claims Directive*) projektas, įveda griežtą aplinkosaugos terminiją ir uždraudžia abstrakčias, mokslinio pagrindo neturinčias sąvokas. Tai eliminuoja galimybę pasitelkti ekologinį manipuliavimą kaip teisėtą verslo komunikacijos įrankį, prilyginant jį finansiniam sukčiavimui.

„2025 m. ES vartotojų sąlygų suvestinės duomenimis, poveikis aplinkai prieš priimant pirkimo sprendimą rūpi tik 23 proc. Lietuvos vartotojų, kai ES vidurkis siekia 43 proc. Lietuvos vartotojai kaip pagrindines kliūtis rinktis tvarius produktus nurodo aukštą kainą, neaiškumą, ar prekės iš tiesų draugiškos aplinkai, nepasitikėjimą aplinkosauginiais teiginiais bei nusistovėjusius vartojimo įpročius. VVTAT [Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos] užsakymu atlikta apklausa taip pat parodė, kad 58 proc. apklaustų vartotojų nepasitiki verslo subjektų skleidžiama informacija apie siūlomų prekių „ekologiškumą“, todėl reklamoje pateikiama informacija turi būti patikima, jei norima išlaikyti vartotojų pasitikėjimą ir skatinti realiai tvarius sprendimus.“⁷

Nuo 2026 m. rugsėjo 27 d. įsigalios Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo pakeitimai, į kuriuos perkelta Vartotojų įgalinimo žaliwoje pertvarkoje direktyva. VVTAT pranešime teigiama, kad „šie pakeitimai sugriežtins reikalavimus dėl žaliųjų teiginių skleidimo ir dar labiau sustiprins pareigą verslui aplinkosauginius teiginius pagrįsti aiškiais, patikrinamais duomenimis“. 2026 m. vasario 23 d. Tarnybos patvirtintos oficialiosios Žaliųjų teiginių reklamoje gairės – metodinė pagalba verslui ruošiantis rugsėjo mėnesio pokyčiams.⁸

Finansai tapo pagrindiniu ekologinio manipuliavimo dekonstrukcijos katalizatoriumi. 2024–2025 m. duomenimis, net 85 proc. institucinių investuotojų nurodė, kad nepagrįsti teiginiai apie tvarumą tapo esmine kliūtimi vertinant įmonių rinkos vertę ir rizikos profilį.

Ankstesni aplinkosaugos, socialinės atsakomybės ir valdysenos (angl. *environmental, social and governance*) vertinimo modeliai patyrė fiasko išaiškėjus, kad aukštus reitingus turinčios bendrovės vykdė agresyvų lobizmą prieš klimato politiką. Tai paskatino investuotojus reikalauti ne deklaratyvių metinių ataskaitų, o esamuoju laiku atliekamo audito duomenų. Pastebima, kad korporacijų kalba tapo lakoniškesnė, nes kiekviena vieša nuostata dėl tvarumo tiesiogiai veikia skolinimosi palūkanas ir akcijų kainą. Kompanijų „žalumas“ iš reputacinio pluso virto griežtai vertinamu nematerialiuoju turtu.⁹

Dėl padidėjusios teisinės rizikos ir viešojo **spaudimo 2025–2026 m. ėmė ryškėti naujas fenomenas – „žalioji tyla“ (angl. *greenhushing*). Tai reaktyvi korporacijų strategija, kuria siekiama minimizuoti bet kokią viešąją komunikaciją aplinkosaugos temomis.** Įmonės pradėjo vengti viešinti net ir realius pasiekimus, baimindamosi, kad jų metodika neatitiks kintančių tarptautinių standartų arba taps aktyvistų ieškinių objektu. Nors ši tendencija saugo įmones nuo teisinių ginčų, mokslinė bendruomenė ją vertina

⁷ Verslui pristatytos žaliųjų teiginių gairės: siekiama skaidresnės ir vartotojams patikimos reklamos. (2026 m. vasario 23 d.). Prieiga per internetą: <https://vvtat.lrv.lt/lt/naujienos-ir-pranesimai-ziniasklaidai-377/verslui-pristatytos-zaliju-teiginiu-gaires-siekiamo-skaidresnes-ir-vartotojams-patikimos-reklamos-LGF/>

⁸ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktorės 2026 m. vasario 23 d. įsakymas Nr. 1-46 Dėl Žaliųjų teiginių reklamoje gairių patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/17cd31b210b311f1bd71e5905aa24d51>

⁹ Shell-funded school materials accused of downplaying fossil fuels' climate impact. (2025 m. gruodžio 8 d.). Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/2025/12/08/shell-funded-school-materials-accused-of-downplaying-fossil-fuels-climate-impact>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

kritiškai. „Žalioji tyla“ stabdo gerųjų praktikų sklaidą ir kuria informacinį vakuumą, kurį užpildo **skeptiškas dezinformacinis diskursas** (pvz., pastangos sumenkinti CO2 poveikį).¹⁰

Tikėtina, kad 2026 m. globalus klimato diskursas pasieks brandos fazę, kurioje ekologinis manipuliavimas bus identifikuojamas kaip sisteminis trikdys. Perėjimas prie teisinio audito reiškia, kad diskusija persikelia iš viešųjų erdvių į teismų sales ir auditorių kabinetus, kur emocinis tonas nebeturi galios prieš empirinius įrodymus.

3. Europos Sąjunga: tvarumo atskaitomybės griežtinimas ir verifikacijos plėtra

2024–2026 m. vyksta reikšminga ES reguliacinės politikos evoliucija klimato kaitos ir vartotojų apsaugos srityse. Šis etapas pasižymi tuo, kad komercinėje komunikacijoje nuosekliai pereinama nuo deklaratyvių pažadų laikytis aplinkosauginių įsipareigojimų prie didesnio teisinio apibrėžtumo, skaidrumo ir įrodymų reikalavimo. ES strategija paremta prielaida, kad nepakankamai pagrįsti aplinkosauginiai teiginiai iškraipo konkurenciją, mažina vartotojų pasitikėjimą ir taip trukdo efektyviai įgyvendinti Europos žaliojo kurso tikslus.¹¹

Esminis pokytis siejamas su Vartotojų įgalinimo žaliojoje pertvarkoje direktyva 2024/825 (angl. *Empowering Consumers for the Green Transition Directive*), kuria iš dalies keičiamos Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva 2005/29/EB ir Vartotojų teisių direktyva 2011/83/ES. Minėtasis teisės aktas įsigaliojo 2024 m., tačiau valstybės narės privalo persikelti jo nuostatas į nacionalinę teisę, o praktinis direktyvos taikymas prasidės po perkėlimo laikotarpio.

Direktyva nustatoma, kad **bendro pobūdžio aplinkosauginiai teiginiai (pvz., „draugiškas aplinkai“, „žalios“, „tvarus“) laikomi klaidinančiais, jei nėra pagrįsti pripažintais įrodymais**. Svarbu pažymėti, kad tokie teiginiai nėra absoliučiai draudžiami – jie leidžiami, jei yra paremti patikimais ir patikrinamais duomenimis, o vartotojui pateikiama aiški informacija apie jų turinį ir ribas.

Pagal naująjį reguliavimą reikalaujama, kad aplinkosauginiai teiginiai būtų konkretūs, tai yra susieti su aiškiai apibrėžtu produkto ar paslaugos aspektu, patikrinami ir nepateikiami klaidinančiai. Pavyzdžiui, draudžiama akcentuoti vieną teigiamą produkto savybę – perdirbamą pakuotę ar pan., jei bendras produkto poveikis aplinkosaugos kontekste yra neigiamas ir tai nutylima.

¹⁰ Shell. (2025). Annual ESG Report. Prieiga per internetą: <https://reports.shell.com/annual-report/2025/>

Sorknæs, A. C. (2024 m. lapkričio 11 d.). Companies are buying up cheap carbon offsets – data suggest it's more about greenwashing than helping the climate. Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/companies-are-buying-up-cheap-carbon-offsets-data-suggest-its-more-about-greenwashing-than-helping-the-climate-238973>

¹¹ Council of the European Union. (2024 m. lapkričio 28 d.). Empowering Consumers for the Green Transition Directive (2024/825/EC). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj>

European Commission. (2025 m. gruodis). Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) implementation timeline. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

Europos Parlamentas. (2024 m. kovo 21 d.). Stopping greenwashing: how the EU regulates green claims. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240111STO16722/stopping-greenwashing-how-the-eu-regulates-green-claims>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Direktyvoje taip pat nustatomi apribojimai teiginiams apie neutralumą klimatui. Draudžiama skelbti, kad produktas ar paslauga yra „klimatui neutralūs“ arba „nedarantys poveikio klimatui“, jei toks teiginys grindžiamas vien tik šiltnamio efektą sukeliančių dujų pėdsako kompensavimo (angl. *carbon offsetting*) mechanizmais. Svarbu pažymėti, kad pats kompensavimo mechanizmas nėra draudžiamas.

Minima direktyva veikia kartu su kitomis Bendrijos iniciatyvomis, tokiomis, kaip ES Taksonomijos reglamentas 2020/852, nustatantis tvarios ekonominės veiklos kriterijus, taip pat vis dar derinama Ekologiškumo teiginių direktyva, kuri numatys detalesnius aplinkosauginių teiginių pagrindimo ir *ex ante* verifikacijos reikalavimus.¹²

ES vartotojų teises saugančių taisyklių vykdymas išlieka valstybių narių kompetencija. Bendrija neturi vieno centralizuoto audito mechanizmo. Kontrolę vykdo nacionalinės priežiūros institucijos, o sankcijos nustatomos nacionaliniu lygiu, laikantis proporcingumo principo. Sankcijos už pažeidimus gali būti reikšmingos ir apimti pinigines baudas, kurios tam tikrais atvejais gali būti siejamos su įmonės apyvarta.

Aptartoji reglamentavimo Europos Sąjungoje kryptis rodo aiškų **poslinkį link didesnės verslo atsakomybės už komunikaciją, ypač - už klaidinančius su aplinkosauga susijusius teiginius. Vis dėlto šis pokytis reiškia labiau reguliavimo griežtinimą, o ne visišką nekontroliuojamos „ekologinės rinkodaros“ pabaigą.** Taip pat svarbu pažymėti, kad reguliavimas dar yra pereinamojoje stadijoje ir realus jo poveikis priklausys nuo nuostatų įgyvendinimo nacionaliniu lygiu ir atskirų šalių narių praktikos, o rinkos dalyviai, kaip žinia, prie pokyčių prisitaiko nevienodai.

Siekdama sumažinti informacinę asimetriją ir apsaugoti vartotojus, ES nuosekliai stiprina kovos su klaidinančia aplinkosaugine komunikacija teisinį pagrindą. Nors dar anksti kalbėti apie visiškai naują teiginių apie tvarumą „verifikacijos erą“, akivaizdu, kad jie vis griežčiau reglamentuojami, o jų pagrįstumas tampa teisiškai reikšmingu kriterijumi rinkoje.¹³

4. Lietuva: klimato politikos institucionalizacija ir reguliacinės aplinkos konsolidacija

Pastaruoju metu Lietuvos klimato kaitos ir energetikos politikai būdinga nuosekli institucionalizacija, šiame procese aplinkosauginiai tikslai vis glaudžiau integruojami su energetinio saugumo ir ekonominės transformacijos prioritetais. Tam įtakos turi tiek nacionaliniai strateginiai dokumentai, tiek Europos Sąjungos reguliacinė sistema.

¹² 2024 m. vasario 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/825. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj>

Proposal for a Directive on substantiating and communicating explicit environmental claims (Green Claims Directive). (2023 m. kovo 22 d.). Prieiga per internetą: https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-directive-green-claims_en

¹³ The Conversation. (2023 m. balandžio 3 d.). Net zero: direct costs of climate policies aren't a major barrier to public support, research reveals. Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/net-zero-direct-costs-of-climate-policies-arent-a-major-barrier-to-public-support-research-reveals-210851>

Lietuvos klimato ir energetikos politikos pagrindą sudaro Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m., kuriame numatyta mažinti šalies priklausomybę nuo iškastinio kuro, didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių (AEI) naudojimą ir energetinį saugumą.¹⁴

Plane aiškiai įtvirtinta, kad klimato politika Lietuvoje suvokiama ne tik kaip aplinkosaugos, bet ir kaip energetinio saugumo klausimas, apimantis infrastruktūros patikimumą, energijos tiekimo diversifikaciją ir sisteminį atsparumą.¹⁵

Lietuvos energetikos agentūros duomenimis, AEI dalis Lietuvos energetikoje sparčiai auga. 2024 m. skaičiuojant galutinį energijos suvartojimą ji sudarė apie 35,4 proc. AEI dalis elektros energijos sektoriuje buvo beveik 49 proc., o šilumos – kiek per 52 proc.¹⁶ Palyginimui, 2021 m. šie rodikliai siekė atitinkamai 28 proc., 20,9 proc. ir 48,6 proc.¹⁷

Skelbiama, **kad 2025 m. pirmą kartą Lietuvos istorijoje iš AEI pagaminta pusė šalyje per metus suvartotos elektros energijos.**¹⁸ Tai rodo, kad valstybė sistemingai plėtoja vietinę elektros energijos generaciją ir kryptingai siekia strateginiuose dokumentuose numatyto tikslo – iki 2030 m. padidinti AEI dalį energetikoje iki 55 proc.¹⁹

Lietuvos energetikos politika glaudžiai susijusi su regioninio saugumo klausimais, ypač su elektros sistemos sinchronizacija su kontinentinės Europos tinklais, priklausomybės nuo išorinių energijos šaltinių mažinimu ir infrastruktūros, pvz., elektros jungčių ir kaupimo pajėgumų, plėtra.

¹⁴ Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m. (2024). Prieiga per internetą: <https://enmin.lrv.lt/public/canonical/1727959588/5212/Galutinis%20atnaujintas%20NEKSVP.pdf>

¹⁵ Eurobarometras: 4 iš 5 lietuvių mano, jog klimato kaita yra rimta problema. (2025 m. liepos 6 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/eurobarometras-4-is-5-lietuviu-mano-jog-klimato-kaita-yra-rimta-problema-120123830>
Energetikos ministerija. (2024 m. birželio 27 d.). Patvirtinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija: energetiškai nepriklausoma, savo poreikiams energiją pasigaminanti ir ją eksportuojanti valstybė. Prieiga per internetą: <https://lsta.lt/aktualijos/patvirtinta-nacionaline-energetines-nepriklausomybes-strategija-energetiskai-nepriklausoma-savo-porei>
Kaipkada.lt. (2026 m. vasario 7 d.). Jei lauke minusas – jokių atšilimo nėra: kodėl lietuvius kiekvieną žiemą apgauna tas pats klimato mitas. Prieiga per internetą: <https://www.kaipkada.lt/idomybes/jei-lauke-minusas-jokio-atšilimo-nera-kodel-lietuvius-kiekviena-ziema-apgauna-tas-pats-klimato-mitas-185648/>

Kupšys, K. (2024 m. rugpjūčio 2 d.). Dviejų veidų Europa: klimato lyderystės retorika ir politikos realybė. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/2628357/kestutis-kupsys-dvieju-veidu-europa-klimato-lyderystes-retorika-ir-politikos-realybe>
Lietuvos Respublikos Seimas. (2024 m. birželio 27 d.). Seimas atnaujino Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=289080

Visuomenininkų projektai – verslo rūšis. (2025 m. kovo 1 d.). Prieiga per internetą: <https://ukininkopatarejas.lt/naujienos/visuomenininku-projektai-verslo-rusis/>

Kovos su klimato kaita imitacija: Amsterdamas uždraudė mėsos reklamą. (2026 m. sausio 28 d.). Prieiga per internetą: <https://ukininkopatarejas.lt/naujienos/kovos-su-klimato-kaita-imitacija-amsterdamas-uzdraude-mesos-reklama/>

¹⁶ Lietuvos energetikos agentūra. (n d.). Aktuali AEI statistika. Prieiga per internetą: <https://www.ena.lt/aktuali-aei-statistika/>

¹⁷ Lietuvos energetikos agentūra. (n d.). Aktuali AEI statistika iki 20241122. Prieiga per internetą: <https://www.ena.lt/aktuali-aei-statistika-iki-20241122/>

¹⁸ Elektros šuolis: gamyba pernai išaugo dar 25%, šalies poreikis patenkinamas 73%. (2026 m. sausio 28 d.). Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/energetika/2026/01/28/elektros-suolis-gamyba-pernai-isaugo-dar-25-salies-poreikis-patenkinamas-73-579840>

¹⁹ Budraitis, Ž. (2024 m. kovo 14 d.). Atsinaujanti energija: globalios tendencijos ir Lietuvos vaidmuo. Prieiga per internetą: <https://greenup.lt/blog/atsinaujanti-energija-globalios-tendencijos-ir-lietuvos-vaidmuo>

Eurostat: Lietuva pagal atsinaujinančių energiją – aštuntoje vietoje ES. (2025 m. gruodžio 29 d.). Prieiga per internetą: <https://madeinvilnius.lt/naujienos/lietuvos-naujienos/eurostat-lietuva-pagal-atsinaujinancia-energija-astuntoje-vietoje-es/>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Šios kryptys atspindi platesnę ES tendenciją, kurioje atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtra laikoma ne tik kovos su klimato kaita, bet ir energetinio saugumo užtikrinimo priemone.²⁰

Lietuvos rinkos reguliacinę aplinką reikšmingai formuoja ES teisė, ypač jau minėtos Vartotojų įgalinimo žaliajoje pertvarkoje ir Ekologiškumo teiginių direktyvos. Šių teisės aktų poveikis šalyje yra laipsniškas, nes jų nuostatos turi būti perkeltos į nacionalinę teisę, o įgyvendinimas labiausiai priklauso nuo vartotojų teisių apsaugos, rinkos priežiūros ir kitų vietinių institucijų veiklumo. Taigi, galima sakyti, kad šiuo metu vykstantis klimato politikos virsmas yra pereinamoji reguliacinės adaptacijos fazė.

Energetikos sektoriaus priežiūrą Lietuvoje vykdo už rinkos reguliavimą ir kainodaros priežiūrą atsakinga Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, strateginę politiką formuojanti Energetikos ministerija ir komercinės komunikacijos atitiktį teisės aktams prižiūrinčios vartotojų apsaugos institucijos.

Atsižvelgiant į tokią institucinę struktūrą, galima sakyti, kad **šalyje nėra centralizuoto „klimato komunikacijos audito“ mechanizmo – šios srities priežiūra gali būti fragmentuota ir funkciškai diferencijuota**. Viešajame diskurse juntama įtampa dėl keliamų klimato politikos tikslų finansinės naštos, ypač žemės ūkio ir pramonės sektoriams. Tam tikros interesų grupės aplinkosauginius reikalavimus interpretuoja kaip perteklinį reguliavimą, o viešojoje erdvėje pasitaiko supaprastintų naratyvų apie neigiamą jo poveikį konkurencingumui ar maisto saugumui. Vis dėlto empirinių duomenų, leidžiančių konstatuoti sistemine „informacinę krizę“, nėra – tikslingiau kalbėti apie diskurso fragmentaciją ir interesų konfliktus.

Aukštu skaitmenizacijos lygiu pasižyminti Lietuva palaiapsniui įsitraukia į ES iniciatyvas, susijusias su duomenų skaidrumu, tiekimo grandinių atsekamumu ir inovatyvių sprendimų diegimu energetikos sektoriuje. Tačiau kai kurios priemonės, pvz., skaitmeniniai produktų pasai, vis dar ankstyvoje įgyvendinimo stadijoje ir nėra plačiai taikomos nacionaliniu mastu.

Lietuvos klimato politiką 2024–2026 m. tiksliausia apibūdinti kaip institucionalizacijos ir reguliacinės konsolidacijos etapą, kuriame stiprėja ryšys tarp klimato, energetikos ir saugumo sričių, tačiau išlieka reikšmingų tam tikrų nuostatų įgyvendinimo ir komunikacijos iššūkių.

Nors apskritai stebimas didėjantis reguliacinis spaudimas verslui dėl skaidrumo ir atskaitomybės, dar per anksti teigti, kad ekologinio manipuliavimo praktikos yra eliminuotos. Veikiau galima konstatuoti, kad su jomis susijusi teisinė rizika didėja, o tolerancija tokioms praktikoms rinkoje mažėja. Galiausiai realus reglamentavimo naujovių poveikis priklausys nuo jų įgyvendinimo kokybės.

---

²⁰2025-aisiais įtvirtinome Lietuvos energetinę nepriklausomybę ir saugią ateitį. (2025 m. sausio 8 d.). Prieiga per internetą: <https://enmin.lrv.lt/naujienos/2025-aisiais-itvirtinome-lietuvos-energetine-nepriklausomybe-ir-saugia-ateiti-9Fdq/>
Lietuva kartu su Europa ieško sprendimų švaresniam energetikos sektoriaus kūrimui. (2024 m. kovo 19 d.). Prieiga per internetą: <https://lsta.lt/aktualijos/lietuva-kartu-su-europa-iesko-sprendimu-svaresniam-energetikos-sektoriaus-kurimui/>
Eurostat. (2024). Renewable energy statistics. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Matyti, kad Lietuva nuo pasyvaus ES politikos perėmimo pereina prie aktyvesnio jos įgyvendinimo, ypač energetikos srityje. Vis dėlto šis procesas yra evoliucinis, o ne lūžinis: Bendrijos klimato politika palaipsniui integruojama į nacionalines šalies strategijas, tačiau šio proceso rezultatai priklausys nuo institucinio koordinavimo, sektorių adaptacijos ir nuoseklaus teisės taikymo praktikoje.

5. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Atsižvelgiant į JAV klimato politikos posūkį, ES teisinio šios srities reguliavimo griežtėjimą ir informacinių karų intensyvėjimą, laikotarpiu iki 2030 m. kils tiek valstybės institucijų, tiek verslo sektoriaus atsparumo iššūkių.

Tikėtinos ekologinės komunikacijos tendencijos iki 2030-ųjų:

- prognozuojama, kad **ekologinio manipuliavimo rizika mažės ne tik dėl draudimų, bet ir dėl didėjančio technologijų skaidrumo**. Numatoma, kad 2027–2030 m. daugelyje pramonės šakų gali būti plačiai diegiami skaitmeniniai produktų pasai. Tai galėtų lemti diskurso poslinkį nuo deklaratyvių teiginių apie tvarumą prie konkrečių duomenų apie CO2 emisijas pateikimo.
- Neatmetama, kad **Europoje daugės ieškinių prieš valstybes ir kompanijas dėl neveiklumo klimato srityje ar klaidinančios ekologinės komunikacijos**. Teismai gali tapti svarbia finansinės atsakomybės už klimato kaitos keliamą žalą svarstymo erdve, tačiau tikslus šios tendencijos laipsnis ir tempas dar neprognozuojamas.
- Galima **geopolitinė ir energetinė fragmentacija**. Tikėtina, kad **formuosis skirtingų reguliavimo modelių blokai** – griežto reguliavimo ir skaidrumo zona (ES, Kanada, dalis Azijos šalių) ir nevaržomų emisijų bei iškastinio kuro zona (iš dalies JAV, kai kurios OPEC šalys). Prekybos srityje įtampas didins ir sudėtingas pasienio anglies dioksido korekcinio mechanizmo taikymas.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Norint ugdyti gyventojų informacinį atsparumą ekologinio manipuliavimo kontekste, vertėtų integruoti dezinformacijos atpažinimo ir klimato duomenų analizės temas į privalomas švietimo programas. Gebėjimas atskirti trumpalaikes meteorologines anomalijas nuo ilgalaikių klimato tendencijų didintų visuomenės atsparumą populistiniams naratyvams. Taip pat svarstyti nepriklausomų, valstybės remiamų mokslo komunikacijos centrų, kurie operatyviai dekonstruotų įrodymais neparemtus pranešimus ir teiktų verifikuotus duomenis žiniasklaidos priemonėms, steigimas.
- Būtina nustatyti teisinio reguliavimo ir pagalbos verslui balansą. Perėjimas prie naujų ES aplinkosaugos standartų gali lemti smulkioms ir vidutinėms įmonėms sunkiai pakeliamą finansinę

naštą. Privalomo ekologinio sertifikavimo ir audito išlaidas dengiančių paramos schemų diegimas galėtų padėti mažinti netyčinio ekologinio manipuliavimo riziką.

- Svarbu užtikrinti strateginės diplomatijos tąsą. Pvz., nepaisant JAV federalinės klimato politikos pokyčių, Lietuva galėtų bendradarbiauti su atskiromis JAV valstijomis, pvz., Kalifornija, Niujorku, ir verslo aljansais, kurie išlaiko įsipareigojimą siekti Paryžiaus susitarimo tikslų. Tai padėtų Lietuvos verslui integruotis į globalias „žaliąsias“ tiekimo grandines.
- Strateginio ekologinio klaidinimo supratimas ir proaktyvus šios srities teisinis reguliavimas – ne tik administracinė prievolė, bet ir pamatas geresnei ekonominei santvarkai, kurioje informacinis teisingumas tampa vertybe, o tvarumas – pamatuojamu, audituojamu ir patikrinamu turtu. Viešojo intereso apsaugai reikalinga ne tik stipri įstatymų bazė, bet ir politinis nuoseklumas bei atsargumas vertinant ekonominių modelių sąveiką su skaidrumo reikalavimais.